

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Lähisuhdeväkivallan riskiä arvioitaessa tulee huomioida ilmiön moninaisuus ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lähisuhdeväkivaltaa kokevat henkilöt. Heitä voivat olla esimerkiksi ihmiskaupan uhrin tai muut maahan hiljattain muuttaneet, kielitaidottomat henkilöt, jotka eivät tunne suomalaista yhteiskuntaa tai tiedä väkivallan uhreille tarjolla olevista palveluista.

Toisaalta tietyt lähisuhdeväkivallan muodot jäävät erityisen herkästi piiloon. Esimerkiksi nk. kunniaan liittyvä väkivalta on mitä suurimmassa määrin piilorikollisuutta ja siinä vaiheessa, kun se tulee viranomaisten tietoon, kysymys on todennäköisesti jo vakavasta tilanteesta. Lähestymiskieltoa harkittaessa ja määrättäessä tulee huomioida, että lähestymiskielto soveltuu huonosti yhteisölliseen väkivaltaan, kuten nk. kunniaan liittyvään väkivaltaan. Siinä mahdollisia tekijöitä tai uhkaajia voi olla useita. Yhdelle uhkaajalle annettu lähestymiskielto saattaa rajoittaa häntä, mutta muut yhteisön jäsenet voivat olla uhrille yhtä suuria uhkia. Nk. kunniaan liittyvän väkivallan tapauksissa ei siis tule tuudittautua lähestymiskiellon voimaan, vaan uhrin suojeleminen tulee varmistaa muilla tavoin.

Poliisin tulee saada riittävästi koulutusta, joka huomioi moninaisesti lähisuhdeväkivallan muodot ja niiden vaikutuksen väkivaltaa kokeneelle pystyäkseen asiantuntevaan riskinarviointiin. Poliisin tarvitsee lisäkoulutusta tunnistaa nykyistä paremmin myös henkistä väkivaltaa ja painostusta samoin kuin toistuvaa, lievempää väkivaltaa, joka saattaa ennakoita myös ruumiillista väkivaltaa. Lisäksi poliisia tulee edelleen kouluttaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kohtaamisesta ja heidän lähisuhteissaan tapahtuvan väkivallan, kontrollin ja muun uhan tunnistamisesta.

Moniammatillinen yhteistyö on usein tarpeen riskinarvioinnissa, erityisesti esimerkiksi edellä mainituissa tapauksissa, joissa poliisilla ei välttämättä ole riittävästi ymmärrystä lähisuhdeväkivallan dynamiikasta.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Ihmisoikeusliitto kannattaa mietinnössä esiin tuotua ajatusta siitä, että poliisin tulisi aina väliaikaista lähestymiskielltoa määrättäessä ohjata kiellolla suojattava henkilö riskinarviointimenetelmän pariin (esim. MARAK).

Ihmisoikeusliitto katsoo, että myös verkossa tapahtuva huhujen tai kuvien levittäminen sekä epäsuora uhkailu ja painostus tulee ottaa huomioon lähestymiskiellon tarvetta arvioitaessa. Erityisesti yhteisöllisessä väkivallassa, kuten nk. kunniaan liittyvässä väkivallassa, verkossa tapahtuva uhkailu voi ennakoida vakavaa väkivaltaa ja kohdistua uhriin myös täysin tuntemattomien, samaan yhteisöön kuuluvien taholta.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Ihmisoikeusliitto kannattaa lähestymiskielltolakia muutettavaksi mietinnössä ehdotetulla tavalla, jolloin pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta myös silloin, kun kiellolla suojattava kykenisi itsekin hakemaan sitä.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Ihmisoikeusliitto katsoo, että lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä olisi tärkeää kehittää kiellolla suojattavan suojeluksi erilaisia turvalaitteita.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Ihmisoikeusliitto kannattaa mietinnön ehdotusta väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaamisesta palveluihin aina myös väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä.

Palvelujen kattavuutta ja saavutettavuutta (esim. vammaisten henkilöiden osalta) tulee kuitenkin kehittää edelleen, ja niissä tulee lisätä asiantuntemusta mm. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, intersektionaalisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyen.

6. Oikeudellinen apu

Ihmisoikeusliitto kannattaa mietinnön ehdotusta, jonka mukaan tuomioistuimien voisi määrätä lähestymiskiellon hakijalle oikeudenkäyntiavustajan riippumatta hakijan taloudellisesta tilanteesta silloin, jos hakemuksen perusteena on hakijan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Ihmisoikeusliitto pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana sekä uhrin oikeusturvan, että yhdenvertaisuuden kannalta sitä, että lähestymiskiellon hakeminen olisi aina maksutonta.

8. Lasten asema

-

9. Lähestymiskiellon valvonta

Ihmisoikeusliitto kannattaa lähestymiskiellon sähköisen valvonnan kehittämistä. Tässä yhteydessä on kuitenkin tärkeää varmistaa, että sähköinen valvonta ei loukkaa lähestymiskieltoon määrätyn perusoikeuksia.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

-

11. Ehdotuksen vaikutukset

-

12. Muuta

-

Latvala Johanna
Ihmisoikeusliitto